

Európai Unió: a csatlakozás követelményei

Az Európai Unió mezőgazdasága az elmúlt négy év-tizedben mélyreható változásokon ment át. Jelentősen megnőtt a termelés és a termelékenység. A közösség mezőgazdasága támogatott területből főlegtermelővé vált. A főlegyek erősen megterhelték a közösség költségvetését, és a közös agrárpolitikát többször szakítópróba elé állították. Ez a fejlődés összekapcsolódott az agrárstruktúra és a vidék átfogó változásával. Miközben egyrészt jelentősen csökkent az agrártermelés részesedése a nemzeti össztermékből, másrészt megnövekedett a mezőgazdaság jelentősége azáltal, hogy szorosan összefonódott más ágazatokkal.

Az Európai Unió mezőgazdasága a következő években nagy kihívások előtt áll, amennyiben ezeknek az érintettek meg akarnak felelni, valamennyiük részéről elkötelezettségre és a gondolkodásmód gyökeres megváltoztatására van szükség. A GATT-határozatok végrehajtása és a kelet-európai átalakulások hatásai új megközelítési módokat követelnek meg sok megoldandó feladattal kapcsolatban. Ezek a következő pontokban foglalhatók össze:

1. Az Európai Unió mezőgazdaságának jelenlegi fejlődését a közösség országai agrártárcáinak vezetői által 1992 nyarán elfogadott, a közös agrárpolitikára vonatkozó irányelvekben elhatározott reform alakítja. Ezzel a reformmal folytatódik az agrártermékek mennyiségi csökkentése a gazdáknak nyújtott egyidejű bevétel-kiegyenlítés mellett, azzal a céllal, hogy a túltermelés problémája lehetőség szerint kézben tartható legyen. Hosszú távon így megközelítőleg piaci egyensúly érhető el. A reform az agrártermelés további, a piaci viszonyoknak megfelelő szabályozást tartalmazza, az állatok és a föld termelésből való időszakos kivonásának díjazásával, az újratermelődő nyersanyagok ösztönzésével és több más kapcsolódó intézkedéssel.

Az agrárreform első eredményei már megmutatkoztak. 1993-

ban például mintegy 16 millió tonnával kevesebb gabonát takarítottak be, kevesebb helyettesítő terméket importáltak és több hazai gabonát használtak takarmányozásra. 1994-ben ez a tendencia folytatódott. A raktárkészletek egy részét jelentősen csökkentették.

Mindezzel együtt járt az Európai Unió agrárkiadásainak csökkentése. Az 1994-es gazdasági évre tervezett 37 milliárd ECU pénzeszközből csak mintegy 33 milliárd ECU kerülhetett felhasználásra.

Természetesen az agrárreform megvalósítása számos problémával jár együtt, amelyet a tagországok eltérő nemzeti érdekei okoznak. Például, a francia fél 1994 nyarának végén a földterület termelésből való időszakos kivonásának csökkentését kérte az akkori 15 százalékról 10 százalékra, amíg a bizottság 13 százalékot javasolt. A kölcsönösen elfogadott kompromisszum eredménye: a 12 százalékos kivonás 1995-től.

Állandó feladatként jelentkezik az agrárreform intézkedéseinek célratoró végrehajtása a közösség minden országában.

2. Az Európai Unió mezőgazdaságának fejlődése szempontjából ugyancsak alapvető jelentőségűek a GATT-határozatok, mindenekelött az USA-val kötött Blair-House-egyezmény. Ezenkívül kitartó és hosszú

tárgyalásokon az eredeti GATT-javaslatokhoz képest jobb pozíciók voltak elérhetők. A különböző problémáktól eltekintve az Európai Unióban tevékenykedő gazdák elégedettek lehetnek a GATT-határozatokkal. Igen fontos, hogy ezek nem járnak jelentős bevételecsökkenéssel.

A GATT-határozatok következtében a piaci rendtartási árak az Európai Unióban a támogatások részleges mérséklése miatt csökkennek. 1993-94-ben a gabona esetében ennek mértéke mintegy 20 százalék volt, 1994-95-ben az előző évinek mintegy 15 százaléka. Az árcsökkenést messzemenően kompenzálja a termelésmentes jövedelemkiegyenlítés.

Az Európai Unióba
és a harmadik országokba
irányuló exportnak el kell érnie
egykori volumenét,
illetve meg kell azt haladnia.
Ezért szükségszerű a Magyar
Közösségi Agrármarketing
Centrum működésének
támogatása.

Hosszú távon a tagországok azzal számolhatnak, hogy a termelői árakat, mindenekelőtt a gabonafélék esetében, a piac-könnyítésnek köszönhetően egyre inkább a kereslet és a kínálat alakítja, vagyis a piaci erőviszonyok nagyobb teret nyernek.

A GATT-határozatok értelmében az EU agrárimportja és -exportja is új szabályozás alá kerül. Az importra vonatkozó változó mértékű lefölözéseket fokozatosan a rögzített vámtarifa váltja fel. A bizottság felügyeli azokat a behozatali kontingenseket, amelyekre alacsony vámtételek vonatkoznak, illetve vámentesek. A bizottság a kivitt exportengedélyek kiadásával szabályozza.

3. Egyre növekvő jelentőségre tesz szert az újratermelő nyersanyagok termelésének ösztönzése. Az EU-agrárreform keretében hozott határozatok lehetővé teszik, hogy az összes, a termelésből időszakosan kivont földterületen olyan kultúrnövényeket telepítsenek, amelyek nem étkezési célokat szolgálnak. Az EU Bizottság összeállított egy listát arra vonatkozóan, hogy milyen kultúrnövényeket szabad telepíteni, és azoknak milyen célokat kell szolgálniuk. E döntés alapján a piac tehermentesítését szolgáló termelés-korlátozásra való tekintet nélkül folytatható a talajrétegeket védő gazdálkodás, ami igen lényeges a tájkultúra és az ökológia szempontjából. A nem étkezési célra szolgáló repce és napraforgó mellett elképzelhető még gyorsan növekvő fák és cserjék, valamint évelő szabadföldi növények telepítése. A számítások szerint az 1995-ös betakarítások például Németországban 300 000 hektáron természetesen újratermelő nyersanyagokat. Ez az érték 1994-ben csak 162 000 hektár volt. Az újratermelő nyersanyagok termesztésének gyors növekedését gátolhatják a részben megoldatlan gazdasági és technológiai problémák.

4. Az Európai Unió mezőgazdasági fejlődésének, amely a relatív piaci egyensúly elérésére irányul, össze kell kapcsolódnia a mezőgazdasági nyersanyagok minőségének további javításával. A nemzetközi agrárpiacokon folyó, egyre erősödő versenyben az agrártermékek magas minőségi színvonala egyre növekvő fontosságú tényezővé válik.

A nagy értékű élelmezési cikkek alapjául szolgáló agrártermékek kiváló minősége jelentős mértékben függ az egészséges növény- és állatállománytól. Ennek eléréséhez fontos alaptényező az ökológiai orientáltságú növénytermesztés. Az Európai Unióban ezért törekednek arra, hogy a mezőgazdaságban csökkentsék a vegyszerek használatát.

Egyre nagyobb hangsúlyt kap az állatvédelem, az egészséges állatállomány tartásának és az élőállatok szállításának kérdése. A közeljövőben világos szabályozás alá kell vonni az öröklött tulajdonságok megváltoztatására irányuló biogenetikai beavatkozásokat. Itt semmi esetre sem a tudományos haladás akadályozásáról van szó, hanem arról a célkitűzésről, hogy a természettel harmonizáló agrártermékek jöjjenek létre.

5. Az agrártermelésnek az agrárreform és a GATT-határozatok nyomán kialakult változásai kétségkívül hatást gyakorolnak az agrárstruktúrára és a vidék szociális viszonyaira. A nagyobb üzemeket jobban preferálják, bár az Európai Unió egyes országaiban különböző mértékben. A közvetlen agrártermelésben tapasztalható termelékenység-növekedés a mezőgazdasági munkahelyek további csökkenését okozza. Sok területen a mezőgazdaság elveszíti korábbi szerepét, már nem tekinthető a vidék fő gazdasági tényezőjének.

Amennyiben a parasztságot mint fontos szociális réteget meg kívánjuk őrizni, úgy új, a mezőgazdasággal tágabb értelemben összekapcsolható foglalkoztatási lehetőségeket kell megteremteni. Ilyenek tekinthetők mindenekelőtt azok a munkahelyek, amelyek a természeti környezet megóvását, a tájvédelmet szolgálják. Csak így lehet elkerülni, hogy a vidék elnéptelenedjék. Ehhez természetesen jelentős pénzeszközökre van szükség.

6. A mezőgazdaságnak a következő években új követelményeknek kell megfelelnie, amelyek az Európai Unió kibővítésével, valamint a kelet-európai reform-országokhoz és a FÁK-országokhoz fűződő kapcsolatok kialakításával függnek össze. Az Európai Unió agrár-potenciálja tovább növekedett a skandináv országok és Ausztria felvételével. Jelenleg azokat az utakat keresik, amelyek haladva ezek agrárgazdasága súrlódásmentesen beépülhet a közösségbe.

Az Európai Unió helyzetének ábrázolása akkor teljes, ha hangsúlyozzuk, hogy minden piac teljesen telített. Különösen az alapvető élelmiszerek területén folyik rendkívül nagy mértékű kiszorításos verseny.

Ennek ellenére az Európai Unió kibővítéséből következő termékkínálat-bővülést a tagállamok pozitívan értékelik. A kínálat bővülését mindenekelőtt természetesen a specialitások jelentik.

A jelenlegi magyarországi helyzet alapján elmondható, hogy a magyar agrárpolitikának arra kell törekednie, hogy a hazai lakosság alapvető élelmiszerekkel történő ellátása a gazdák számára is elfogadható, a költségeket fedező áron legyen biztosítható. Eközben a termékek minőségére kiemelt figyelmet kell fordítani. Ezen túlmenően az Európai Unióba és a harmadik országokba irányuló exportnak el kell érnie egykori volumenét, illetve meg kell azt haladnia.

Ezért szükségszerű a Földművelésügyi Minisztérium által 1996. június 1-jétől megalapított Magyar Közösségi Agrármarketing Centrum Közhasznú Társaság működésének támogatása, a szükséges feltételek biztosítása, különösen az export növeléséhez és a magyar termékek saját országban történő értékesítésének megszilárdításához és profiljának alakításához – az EU többi országához hasonló módon.

Szerzőnk ügyvezető igazgató,
FM Magyar Közösségi Agrármarketing Centrum
(AMC) Kft.